

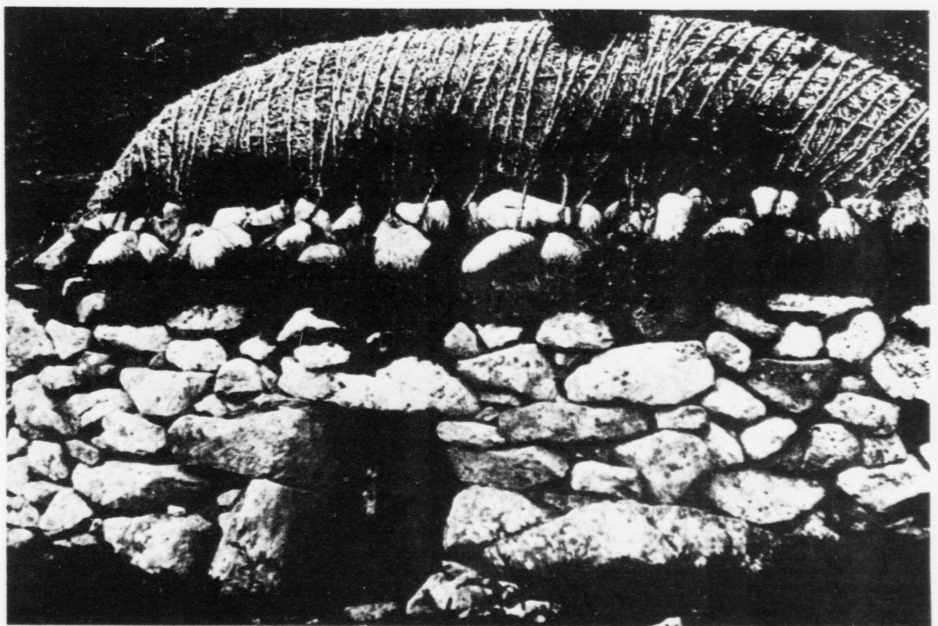
ingan. Hann kundi antin leiga oyggjarnar frá eiganum fyrri eina ávísa peningaupphædd ella eisini fáa inntökur av teimum fyrri okrunar serligan beina, sum hann veitti honum.

Mest lýsi og fjøður

Tá ið søgumaðurin Martin Martin í 1697 vitjaði St. Kilda, var hann í ferðalag saman við umboðsmanninum hjá MacLeod. Meðan teir vóru úti í oyggjunum, vóru umsjónarmaðurin og fylgi hansara — 45 manns í tali — til hús hjá oyggjafólkinum. Umsjónarmaðurin plagdi at fara út í oyggjarnar eina ferð um árið og steðgurin plagdi at vara 2—3 vikur. Hetta at sýna ókeypis blíðskap móti høvdinganum ella einumhvørjum av húskeisara, var fornur gæliskur siður og skylda og varð á gæliskum rópt «cuddiche». Henda siðvenja varð uppihildin á St. Kilda leingi eftir at hon var burturdottin aðrastaðni. Tá umsjónarmaðurin fór av St. Kilda og heimaftur á oynna Skye, hevði hann við sær lýsi og fjøður og annað, sum St. Kildabúgvur høvdu at lata og fingi verið fyrri uttan. Hesar vóru vórðu so antin seldar til uppsitarar, ið sótu aðrastaðni á jarðum góðseigarans ella sendar á handilsmarknaðirnar. Ein partur av tí, ið fekkst við söluna, fór burturav í

leigu hjá St. Kildabúgvum, meðan umsjónarmaðurin hevði ein part eftir í vinningi. Men skyldur sínar móttvegis oyggjabúgvunum mátti hann halda. Ein munandi partur av tí, sum fekkst fyrri söluna av framleiðsluni hjá St. Kildabúgvunum, varð nýttur at keypa aðra vøru fyrri, t.d. salt og sæðkorn, sum teimum úti á St. Kilda tørvaði. Neyðsynjarvøra, sum oyggjarnar ikki fingi verið fyrri uttan, varð vanlig á send út á St. Kilda summarið eftir, ella eisini sama árið, um so var, at fólk ið har úti var púra í uppsitri.

Henda skipan royndist framúr væl í øldir. Tað, sum tey á Hirta høvdu at lata, var ógvuliga nógv eftirspurn inni á meginlandinum, og oyggjin gav fitt av sær bæði til umsjónarmann og eigara. Brougham lordur, sum vitjaði St. Kilda í 1799, sigur, at umsjónarmaðurin læt MacLeod 20 sterlingspund um árið, men hevði tá tvey so nógv eftir sjálvur í sín egna part. Men kortini høvdu tey á Hirta fyrirum av hesum bítishandli. Nú er skeivt at halda, at oyggjafólk ið fekk beint tann prís, sum marknaðurin gav, men hinvegin nýttist teimum ikki at stúra fyrri ikki at sleppa av við vørurnar, og tá ring ár komu, vóru tey ongantið í uppsitri við neyðsynjarvøru. Ongin hevði fyrirum av at lata tey á St. Kilda koma illa fyrri, og varð umsjónar-

Til miðjuna av nitjandu øld búðu St. Kildabúgvir í húsum sum hesum, ið vóru vanlig á øllum Hebríðunum

maðurin fyrri missi tað eina árið, svitaðist ikki, at hann forvann hetta aftur seinni.

Góðseigarin valdi ein av bygdamonnum til at umboða bygdina, skuldi onkur ósemjan tikið seg upp móttvegis umsjónarmanninum. Var ósemjan rættiliga álvarsig, hevði hesin umboðsmaður skyldu til at fara til MacLeod sjálfvan og bera fram klaguna fyrri honum. »Hann er ógvuliga lítill-

látur, tá hann kemur innar«, skrivur Martin Martin, »tekur hógvuna av høvdinginum, aðrenn hann fer inn til MacLeod og nígur. Bátsskipanin, sum hevur røð hann frá St. Kilda, er í helunum á honum og ger sum hann. MacLeod lurtað álvarsamur eftir frágreiðingini og dómir so partanna millum. Men klagurnar um fyrstøðuna av St. Kilda vóru sjáldsamar. »Teir flestu umsjónarmenninir

vóru hampamenn í allar mátar, væl mentaðir og sera hygnir«, skrivaði John Knox.

Vildi ongantið selja St. Kilda

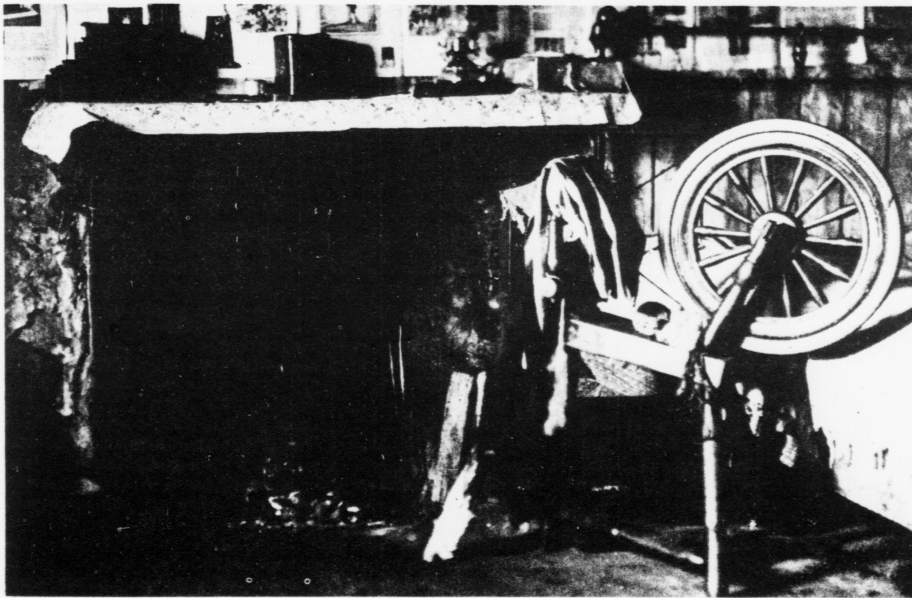
Vanliga sýndi góðseigarin stóra ábyrgdarkenslu móttvegis oyggjafólkinum. Í seinasta fjórðingi av átjándu øld gavst MacLeod við at taka sær eitt oyra í vinningi av ognum sínum í nøkur ár. »Hesar jarðarognirnar«, skrivaði John Knox í bók síni »Tour Through the Highlands of Scotland and the Hebride Isles«, sum kom út í 1787, »eru nógv minnið hesi seinastu árin. Nógv er selt burturav fyrri skuld og enn er væl eftir at gjalda, men hóast hesi viðurskipti hevur eiganin onga leigu vilja tikið ella sett nakran uppsitara frá jørðini. Hann er í ongum fari fram strangliga móti nøkrum manni og hevur í allar mátar sýnt seg sum ein frilyndur mannavinur.« Í 1780 læt hann teimum á St. Kilda ein bát, sum hann ikki vildi taka nakað afturfyrri, og hóast høgur tollur varð lagdur á saltið um hetta mundið og tað nærur ikki var at fáa í skotska hálendinum, fingi tey á St. Kilda alla tíðina riviligt av hesi vøru, sum tey ikki fingi verið fyrri uttan.

Í hesum árum tóku viðurskiptini inni á megin-

landinum at broytast so nógv, at MacLeod kom rættiliga í klétur av hesum, so at hann noyðdist at selja hópin nógv burtur av jørð síni. Nú vóru ikki ráðini longur til at hava fleiri umsjónarmenn og tað, sum eftir var av góðseinum, var ikki meir enn so, enn at fyrstøðumaðurin hjá MacLeod á góðseinum í Dunvegan, var førur fyrri at hava tað í hondum. Men St. Kilda helt MacLeod-ættingin so nógv um, at tær oyggjarnar vildu tey ongantið selja.

Seinasti umsjónarmaðurin var John Mackenzie frá Dunvegan. Hann var vinarligur maður og helt nógv um St. Kilda og fólk ið, har búið. Eina ferð um árið átti hann at fara út til Hirta eftir leiguni frá góðseigarinum. Hann plagdi at vera í síðum tweed-frakka og undir veiðumannahatti og var ógvuliga væl dæmdur av øllum oyggjabúgvunum. Meðan hann var úti í oynni, brúkti hann meginpartin av tíðini at práta við oyggjafólk ið, legði sær teirra vandamál í geyma og royndi at loysa tey, meðan hann var á staðnum. Lá hetta ikki fyrri, gratt tað ikki, at hann fekk skil á aftur, tá hann var afturkomin til Dunvegan. Og fyrri St. Kildabúgvir var umsjónarmaðurin eitt slag av millumgongumanni og við honum fingi tey tíðindi úr stóru verð.

Framhald

Í 1860-árunum læt lordurin, ið átti St. Kilda, byggja fólkinum nýggj hús. Hóast smáligt var við innbúgv, vóru tey kortini góð at búgva í